

בו הוסתרו יוסליה וויניק

ציפיתי לשמוע מפיו עברית קשה של אוקראיני. הוא דיבר עברית של בן-הארץ. רק במאמץ הצלחתי לזהותו כאותו בחור נמרץ, שרכב על אופניו בשעות הבוקר. היה זה צבי אייזן, מורה בבית-הספר חזון יחזקאל, חסיד גור שקודם לכן היה איש קיבוץ יגור.

הוא חיכה לי בצאתי מן התפילה. "שמת בחדאי לב לפטוק בתפילה, האומר: יהוה עוד לעמו יתן, יהוה יברך את עמו בשלום", פתח. ומוה הקיש, כי אין דבר יקר יותר מאשר השלום בתוך העם. הוא הפליג בהרצאה מרתקת על כיבוש ירושלים בידי הרומאים ועל דיכוי מרד בר-כוכבא. "לולא הפירוד שהיה בעם, לא היו הרומאים מנצחים".

ומן העבר הגיע להחיה: "אתה עתונאי. אתה נימנה על מעצבי דעת-הקהל. מוטלת עליך החובה לעשות למען השכנת שלום בקרב העם. כי בלי שלום פנימי, לא תעמוד המדינה הזאת. אם לא יתאחה הקרע הזה, יוכלו ההיסטוריונים של מחר לכתוב, כי שנה זו היתה שנת-המיפנה שהובילה לחורבן מדינת ישראל. כי בשנה זו נורע זרע הפירוד — זרע החורבן!" זרע פרשת יוסליה שוחמכר.

★ ★ ★

דרוזי לשבת

מ' שקרא את מגדלה מוכר ספרים, ימצא במקום מכרים ותיקים. רחובות המושב הם רחובות העיירה שלו, וחברי המושב, הטובלים מדי בוקר במיקחה הרעוע, אינם נבדלים במאומה מן היהודים שכה היטיב לתאר. ישנו דוויד, המחלק את הבוטנים אחרי גמר לימוד הגמרא בליל שבת בבית-הכנסת, וכולם מחייכים כשהם מדברים אליו. ומעל לכל: ישנו הרבי הדגול, האיש שביתו גדול מכל בית אחר במושב ושכולם באים אליו בעת מריבה או שמחה. בימים אלה הוא עסוק במשפטו בירושלים, ואין איש בקומה מיות שאינו נאנח: "אך, כשהרבי פה, זה הרבה יותר...". יש גם הלא-יהודי העובד בשבת. עד שבאתי לקוממיות חשבתי על נכבד זה כעל "הגוי לשבת". אבל סאבר פורנו מדינית אל-כרמל מתנגד לתואר זה. וזאת ידעתי מילדות: הערבים התנגדו למלה "גוי", בראותם בה גנאי. על כן אקרא לסאבר, בן ה-24, "הדרוזי לשבת". מוטל עליו תפקיד אחד בלבד: לחלוב את הפרות בשבת. הוא עושה זאת יחד עם שני עוזריו הצעירים, אף הם בני דליית אל-כרמל, תמורת 60 אגורות לחליבה. בכפר כ-120 פרות, ואין כמעט רפת שאין בה מכונת חליבה חשמלית. שעה שהכפר שרוי כולו באפילה של ערב-שבת, עוברים

מישחק

מוטל פרייליך, משתעשע עם הפרדה בחצר משק אביו. שום דבר אינו מבדילו בכך מבן-מושב אחר, פרט לפאותיו ולציציות הסלית הקטנה.

שיצאנו — כבר לא היינו טובים לשידוך. רק אחד מאתנו התארס. המפקד שלנו, שבא למסיבת האירוסין כאן, אמר עליו: "הוא משול לנחשון בן-עמינדב. הוא הצליח ראשון להבקיע חומת ההתנגדות הזאת, ובאמת, הצליח יפה. לא סתם שידוך, אלא עם בת הרב מקלאוזבורג, מנתניה. אבל היה קשה מאוד להגיע למצב הזה. כי עוד בהיותנו בעמיעז הוציאו עלינו שאנחנו כבר התקלקלנו ובגדנו. כשהיה אחד מאתנו נוסע לחופשה בבני-ברק, למשל, היו הילדים רצים אחריו וקוראים: 'בוגד! בוגד!'".

"אחר-כך התחילו לרנן שראו בחורים משלנו הולכים לקולנוע. ואפילו אמרו שראו אותם עם בחורות, לא-עלינו. זה דבר חמור מאוד. זה יכול היה להרוס את שמנו, חס' ושלום. ערכנו בירור, והגענו למסקנה שלא כל הבחורים התאימו לנו ושמרו על רמה נאותה. הוצאנו אותם מהגרעין. אבל גם אז לא התבטל החרם עלינו. היינו במצב איום. עד שכבר חשבנו לעבור לאיזו יחידה רגילה, לנח"ל מוצנח וגמרנו. בדיוק ערב הבחירות, באו אלינו שליחים מפועלי אגודת ישראל והציעו לנו לעבור למושב שלהם. שם כבר יטפלו בנו ויתייחסו אלינו כהלכה. השמועה הגיעה גם למרכז אגודת ישראל. מיד שלחו לנו שליחים, שאמרו שאם נעבור לפועלי אגודת-ישראל זאת תהיה פגיעה קשה בתנועתנו, ושהם מוכנים לעשות הכל להציל לחתנו. ואז הציעו לנו לעבור לקוממיות, המושב היחיד של אגודת ישראל".

★ ★ ★

הקוזאק מיגור

פעם הראשונה בחיי ישבתי בבית-כנסת אשכנזי. מסודרים. התפילה התנהלה בהם במסגרת ברורה וממושקפת. ואילו כאן! נדמה לי שנקלעתי לתוך שבט פראי, קריאות של כאב ואכסטיזה פילחו את האוזן. כל אחד עשה משהו אחר. לא יכולתי בשום אופן לדעת באיזה חלק מן התפילה הם אוזנים — ואם אמנם אוזנים הם כולם באותו חלק. על הסיוד היה כתוב "נוסח ספרד", אך מיבטא המתפללים והחזן היה קשה עד שלא ניתן להבינו.

עד שפנח החזן בשיר לכה דודי לקראת כלה. בניגוד לתפילה הספרדית שהכרתי, המתובלת מזמורים ושירים רבים, היה זה השיר הראשון ששמעתי בתפילה זו של ערב-שבת. המתפללים האינדיבידואליסטים הפכו כהרף-עין למקהלה אדירה. מגנינה יפה להפליא מילאה את חלל בית-הכנסת הצנוע. תפסתי את עצמי מתנדנד עם המנגינה, כאילו הייתי חסיד בן-חסיד מוויטבסק. שכני יליכו לעברי. קוזאק אחר, בעל זקן גינאי לוחט וכובע פרוחה שחור, שמעיל שחור מבריק ירד עד לקרסוליו, לחש לי: "עלה בי רעיון. ארצה לשוחח אתך עליו גאחרי התפילה".

תפילה

חבר מושב בתוך בית הכנסת, עטוף סלית ותפילין. חברי המושב מתפללים שלוש פעמים ביום, שומרים מצוות קשות כמו שנת שמיטה.

פורנו וחבריו מרפת לרפת, מדליקים את האור, חולבים את הפרות ולוקחים את החלב למחלבה. הם אינם עושים זאת בשכר, כי אסור ליהודי להעסיק אדם בשבת. נמצא סידור, לפיו קונה פורנו את הפרות בערב שבת, מוכר אותן במוצאי-שבת. התמורה: מחיר החלב שהוא חולב. כיצד הגיע לקוממיות? "זה היה לפני תשע שנים. בא יהודי לכפר שלנו ושאל אם יש נער שיועד לחלוב. קיבלתי את העבודה ואני מרוצה מאד ממנה. הם מכבדים את הדת שלי ואני מכבד את הדת שלהם. לפעמים, כשמתהפכת פתיליה אצל מישהו באמצע הלילה ואסור לו לגעת באש, הוא רץ להעיר אותי. אני לא אומר שום דבר והולך לכבות את הדליקה".

פורנו מעבד על חשבונו 40 דונם ירקות שהשכיר לו המושב. אבל אין המושב מרשה לו לעבד את חלקו בשבתות, שהרי אפילו הוא חייב לכבד את היום השביעי.

★ ★ ★

לסכול וגם ללחום

קנו הלבן בלט למרחקים, בין שורות שיחי הכותנה הירוקים. הוא כבר ותיק בארץ — 24 שנה. גר לפי מקצועו. לפני שש שנים בא להשתקע בקוממיות. עוד מימיו הראשונים בארץ נמשך אל עבודת האדמה. אך לא מצא כפר בו יכול היה גם להגשים את האידיאל החליצני שלו וגם לקיים את מצוות דתו. קיבוצי הפועל המזרחי? מושבי פועלי אגודת-ישראל? לא מספיק אדוקים בשבילי! כן, הוא יודע שיוסליה היה כאן במושב. בשעת מעשה לא ידע. אבל אחר-כך, כשהעניין התפרסם בעתונים, "אני מוכן להודות שהעניין הזה לא בסדר, שלא החזירו את הילד לאמו. גם כאן תמצא הרבה שיגור לך זאת. אבל פרשת ישראל ויניק? הרי פשוט העלילו עלינו עלילה. לקחו רב ועושים ממנו — מה, פושע? ולא רק רב — אלא ציבור שלם."

"אנחנו כאן בגלות. כשם שבחוק-לארץ ידעו היהודים שעליהם לסביל עלילות-דם של הנוצרים, כך אנחנו כאן רואים שעלינו לסבול עלילות-דם של החופשיים. ידענו לעמוד בכך אלפים שנה בחוק-לארץ — נעמוד בכך גם כאן. אמונתנו מחייבת אותנו לכך. כי לא רק לעולם הזה אנו דואגים. חרדים אנו הרבה יותר לחלקנו בעולם הבא. למענו אנו מוכנים לסבול, וגם ללחום."

זאת הסיבה מדוע אין תושבי קוממיות איכרים ככל האיכרים. דבקתם הקיצונית בצידקתם ובצידקת אמונתם מפיתה בהם רוח-הקרבה קנאית, עד שכל אחד מהם רואה את עצמו כנושא-הדגל של הדת, וכל אחד מהם מוכן להיפקד כחייל בחיל הקומנדו של הקושיב-ברוך-הוא. יתכן שבזה הוא מקשה על עצמו את חיי העולם הזה — אבל זהו, לגביו, המפתח לחיי העולם הבא.

נציג החוק

השומר נסים בן-סימון, תושב קריית-גת, בא מהווי שונה לגמרי: רבאט שבמרוקו. עליו לשמור על שלום הרב מנדלטון.